

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет культури і мистецтв

Кафедра Культурології

Організація дозвілєвої діяльності дітей в закладах культури

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент(ка) А.Р. Грищук

Спеціальність 034 Культурологія

Освітньо-професійної (наукової)

програми Культурологія

Керівник доцент А.Ф. Форостян

Рецензент доцент Т.Л. Корнішева

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічне поняття дозвілля та дозвіллєвої діяльності	6
1.1. Поняття дозвілля та дозвіллєвої діяльності в науковій літературі	6
1.2. Специфіка культурно-дозвіллєвої діяльності	9
1.3. Поняття вільного часу та його організація для людини	15
РОЗДІЛ 2. Аналіз організації культурної дозвіллєвої діяльності у підлітковому віці	21
2.1. Діяльність закладів культури в організації дозвілля підлітків	21
2.2. Соціально-психологічні особливості підліткового віку	29
2.3. Особливості проведення дозвілля сучасного підлітка	33
РОЗДІЛ 3. Принципи покращення організації дозвіллєвої діяльності дітей в закладах культури	40
3.1. Головні функції організатора дозвілля	40
3.2. Особливості організації дозвілля підлітків в умовах закладів культури	43
3.3. Методи покращення роботи організатора дозвілля з дітьми в закладах культури	47
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність теми. У системі соціального виховання підростаючого покоління велике місце займає організація дозвілля дітей та підлітків. Формування особистісних якостей, поглядів і переконань особливо важливо в дитинстві та ранньому підлітковому віці. У цьому віці відбувається соціалізація людини, самоусвідомлення як члена певної культури. Пошук життєвих цінностей та орієнтація на них в своїх діях, розвиток індивідуальних якостей відповідно до них визначає позицію дитини в цьому суспільстві.

Сфера вільного часу і дозвілля завжди була об'єктом наукового інтересу. Сучасне суспільство вимагає нових технологій в діяльності всіх соціальних інститутів, тому що в даний час проблема адаптації дітей дуже актуальна через мінливі умови життя, швидкий розвиток різних форм навчання, виховання і розвитку.

Саме соціологія та економіка досліджують характер і зміст вільного часу особистості. Психологія акцентується на проблемах і мотивах, що визначають поведінку і вчинки людини у цій сфері.

У своїй сукупності дані цих наук свідчать про те, що вільний час є простором, в якому відбувається духовний і фізичний розвиток людини.

Серед факторів, що визначають напрям соціалізації дітей та підлітків, слід насамперед виділити вплив батьківської сім'ї, школи, товариства однолітків, засобів масової інформації та громадських установ дозвілля. Аналіз результатів психолого-педагогічного дослідження виявляє такі проблемні сфери ранньої юності: «Батьки», «Майбутнє», «Однолітки», «Школа», «Вільний час», «Інша стаття», «Я». Характеристика цієї соціальної групи включає такі риси, як максималізм, негативність, нетерпимість - якості, що складають своєрідний «підлітковий синдром». У сучасній атмосфері

демократичних змін та інформаційного різноманіття у підлітків ці риси яскравіше виражені, ніж в інших вікових категоріях.

Така проблемна ситуація, характерна для дозвілля дітей та підлітків, по-перше, у відсутності спеціально розроблених місць для спілкування, умов для самореалізації людини у сфері дозвілля, всередині навчальних закладів. Діти, позбавлені можливості творчого розвитку в організованих структурах, намагаються заповнити дефіцит умов для самореалізації руйнівними, руйнуючими культуру та особистісні процеси, асоціальними та незаконними формами поведінки, поповнюють загони бездомних людей і потрапляють у полон від алкогольних та нікотинових залежностей.

Тому дозвілля має великий вплив на всі сфери життєдіяльності людини. Особливо велике його значення в підлітковому віці, що є періодом інтенсивного розвитку і формування особистості.

Метою роботи є вивчення організації дозвілля підлітків в сучасних закладах культури.

Завдання роботи:

- Дослідити методологічне підґрунтя теми
- Вивчити особливості діяльності закладів дозвілля.
- Проаналізувати продуктивність та зміст дозвілля сучасного підлітка.
- Охарактеризувати основні види і форми організації соціально-дозвіллевої діяльності.
- Проаналізувати трансформацію організації дозвілля підлітків в сучасних закладах культури.

Об'єкт роботи - культурно-дозвіллева діяльність закладів культури.

Предмет дослідження: організація дозвілля підлітків в сучасних закладах культури

Методологія дослідження. Проблемою дозвіллевої діяльності підлітків відрізняється суттєвою складністю і суперечливістю. Велика кількість неорганізованого вільного часу і невміння розпорядитися ним, нерідко призводить до соціальних проблем дітей та підлітків. Проблема організації культурно-дозвіллевої діяльності підлітків заслуговує уваги тому, що людина вміє проводити своє дозвілля корисно та з інтересом там, де не так багато установ відповідної сфери діяльності, людина не тільки розвиває свою особистість, а й сприяє розвитку та відпочинку оточуючих його людей. Форми проведення дозвілля, безумовно, залежать від вікових особливостей особистості.

Для вирішення завдань ми використовуємо такі методи:

- теоретичні (аналіз психологічної та педагогічної літератури з проблеми дослідження; систематизація та узагальнення інформації).
- емпіричні (аналіз документів)

Практичне значення. Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що матеріали дослідження створюють підстави для подальшого вивчення дозвіллевої діяльності підлітків, організації їх вільного часу. А також, вивчення ролі закладів культури та їх впливу на сучасну молодь.

Структура дослідження. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПОНЯТТЯ ДОЗВІЛЛЯ ТА ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття дозвілля та дозвіллєвої діяльності в науковій літературі

Англійське слово дозвілля (LEISURE) бере свій початок з латинської мови (LIGERE), що означає "бути вільним". З латинської мови до французького прийшло (LOISIR), що означає "бути дозволеним", а в англійській таке слово як (LICENSE), що означає "бути вільним" (свобода відхиляти правило, практику і т.д.). Всі ці слова є спорідненими, маючи на увазі вибір і відсутність примусу. У стародавній Греції слово дозвілля (SCHOLE) означало "серйозна діяльність без тиску необхідності". Англійське слово (SCOOL) походить від грецького слова SCHOLE, (дозвілля), що передбачає остаточне з'єднання між дозвіллям і освітою [6, с. 3] .

Так, в короткому словнику по соціології поняття «дозвілля» розглядається як синонім поняття «вільний час». У початковий період розвитку соціології, коли категорія «вільний час» наповнювалася значно ширшим змістом, ніж тепер, а саме, ототожнювалася з неробочим часом в цілому, під дозвіллям розумілася лише та частина цього часу, яка залишалася за вирахуванням з нього всіх необхідних, непорушних витрат.

Активна участь соціокультурних установ та шкіл в організації сімейного дозвілля, як показує практика, дозволяє розглядати дозвілля як важливий чинник подолання соціальної пасивності, певної частини

сімей, нейтралізації внутрішньосистемних конфліктів, відновлення нестачі взаємної довіри, створюючи сприятливі можливості для здійснення багатьох альтернативних, включаючи домашнє дозвілля.

Дозвілля - це зона активного спілкування, яка задовольняє потреби людей. Такі форми дозвілля як самодіяльне об'єднання за інтересами, масові свята - сприятлива сфера для усвідомлення себе, своїх якостей, недоліків і переваг в порівнянні з іншими людьми [16, с. 5].

Дозвілля, пов'язане з високим рівнем культури та інтелекту; це стан розуму і душі. Час, яким розпоряджається суспільство, особистість, ділиться на робоче та позаробоче. Під робочим часом розуміється час фактичної роботи на громадському виробництві. Позаробочий час - це час доби (Місяці, роки) за вирахуванням робочого часу. Говорячи про культурне дозвілля, потрібно дати визначення: культурне дозвілля - час, під час якого людина підвищує свій рівень інтелекту або насолоджується творами мистецтва.

Основними завданнями спільної діяльності сім'ї, школи та культурних установ з організації дозвілля підростаючого покоління завжди були:

- Становлення гармонійно розвиненої особистості.
- Моральне, естетичне та фізичне вдосконалення підлітків.
- Задоволення духовних потреб підлітків та розвиток їх творчих здібностей.
- Існує пряма залежність між духовним багатством внутрішнього світу людини і змістом його дозвілля (діяльності) [1, с. 13].

Дозвілля є сприятливим ґрунтом для випробування юнацтвом фундаментальних людських потреб. В процесі дозвілля підлітку набагато легше формувати власні людські якості та навіть бороти в собі деякі негативні риси.

Також дозвілля сприяє виходу зі стресів. Особлива цінність дозвілля полягає в тому, що воно може допомогти реалізувати те краще, що в ньому є і позбутися від своїх комплексів. Але дозвілля є сприятливим ґрунтом не тільки для юнаків, а й для людини в будь-якій віковій категорії, тому що не тільки молодь зазнають труднощів у виправленні своїх недоліків і в реалізації своїх можливостей.

Сьогодні, існує велика кількість позашкільних закладів (студії, клуби для молодих техніків, станції для молодих туристів та багато інших), які орієнтовані лише на дітей, а культурно-дозвіллеві центри проводять заходи в основному для молоді та дорослих. Зусилля культурних установ та шкіл повинні бути спрямовані, перш за все, на сім'ю як колектив, на організацію спільного соціально орієнтованого дозвілля батьків та дітей - це одна з необхідних умов для оптимізації цієї роботи. Якщо це дає сімейному образу світ, в якому буде жити дитина, то саме в сім'ї буде відбуватися формування рольової поведінки.

Дозвілля поділяється на наступні частини: 1) час, пов'язане з підготовкою до роботи на виробництві; 2) витрати часу на задоволення фізіологічних потреб; 3) час, що витрачається на домашня праця і інші побутові потреби; 4) власне вільний час [14, с. 23].

Дозвілля також може поєднувати відпочинок і роботу. Дозвілля як діяльність - зазвичай характеризується як діяльність не пов'язана з роботою. Це визначення дозвілля включає цінності самореалізації [14, с. 26].

В той же час, дозвілля розглядається, як вільний час, час вибору. Цей час може бути використано різним чином, тобто, воно може бути використано для діяльності пов'язаної з роботою або не пов'язаною з нею. Дозвілля розглядається як час, коли людина займається тим, що не є його обов'язком [26, с. 15].

Макс Каплан вважає: «Дозвілля-це набагато більше, ніж просто вільний час або перелік видів діяльності, спрямованих на відновлення.».

Тобто, слід розуміти, що дозвілля, як центральний елемент культури, який має глибокі зв'язки з загальними проблемами сім'ї, роботи та політики і виступає елементом самовизначення особистості [12, с. 41].

1.2. Специфіка культурно-дозвілєвої діяльності

Дозвілля є сприятливим ґрунтом для розвитку дітей та підлітків. В процесі дозвілля дитині набагато простіше формувати поважне ставлення до себе, навіть особисті недоліки можна подолати за допомогою дозвільної діяльності. Дозвілля впливає на формування характеру дитини, в таких якостях як ініціативність, впевненість в собі, стриманість, мужність, витривалість, наполегливість, щирість, та інші.

Більшість людей у своєму дитинстві відвідували гуртки, секції, загони, школи, що належать до культурно-дозвілєвих установ. І починали відвідувати культурно-дозвільні установи з самого раннього віку, коли вибір відвідування занять лежав на батьків, бабусь, дідусів. В більшості випадків діти не припускають, для чого потрібно відвідувати культурно-дозвільні установи, і навіщо батьки приводять їх на різні заняття, гуртки, секції.

Цінність культурно-дозвілєвих форм роботи з родиною полягає в тому, що вони активно включають такі механізми спілкування, як:

діти і діти,

сім'я - діти,

сім'я - сім'я,

діти - підлітки – дорослі [12, с. 63].

Ці контакти надають процесу спілкування особливу привабливість, а щира здатність спілкуватися з дорослими разом з

дітьми створює сприятливий психологічний мікроклімат у сім'ї та зміцнює її основи.

Організаційні форми роботи з підлітками повинні бути спрямовані на розвиток їх пізнавальних інтересів та здібностей. Важливо зазначити, що підлітковий період розвитку характеризується суттєвими змінами у всіх аспектах особистості - психології, фізіології стосунків. Завдання полягає в тому, щоб спрямовувати форми спілкування в суспільно цінному напрямку, сприяючи вихованню культури.

Ефективність використання соціального потенціалу сім'ї значною мірою залежить від рівня педагогічної культури батьків. Він посилюється зусиллями шкіл, соціальних служб, клубних установ, бібліотек та інших центрів. Однак, ідея об'єднати зусилля всіх соціальних та культурних закладів у педагогічній освіті батьків залишається педагогічно виправданою. Необхідно створити служби психологічної допомоги не тільки підліткам, але й сім'ям. До їх роботи можуть бути залучені вчителі школи, соціальні педагоги та учні.

Умовно можна сформулювати кілька функцій дозвілля [27, с. 11]:

1. Самореалізаційна функція:

Дозвілля молоді-це сфера, в якій, виступаючи в нових ролях, відрізняються від сімейних і шкільних, вони більш гостро і повнокровно відкривають свої природні потреби в свободі і незалежності, в інтенсивній роботі і в самовираженні.

2. Творча функція:

Творча діяльність-це «родова сутність людини», реалізуючи яку «він перетворює світ». Творчі процеси в усій своїй повноті виявляються в грі, в ознайомленні навколишнього світу, в привласненні дітьми, підлітками найрізноманітніших соціальних ролей. Переважно ці процеси відбуваються у довільний час.

3. Комунікативна функція:

Дозвілля - це зона активного спілкування, яка задовольнить потреби комунікації. Такі форми дозвілля як самодіяльне об'єднання на думки, масові свята – через емоційне сприйняття підлітки найбільше засвоюють елементи творчої діяльності, які затримуються в їх свідомості і поведінці і залишають відбиток на протязі усього життя. Саме в умовах дозвілля формуються спільності, дають можливість виступати в найрізноманітніших соціальних ролях.

4. Рекреаційна функція:

Життєдіяльність будь-якої людини насичена і часто суворо регламентована, тому потребує багато сил : психічних , інтелектуальних та фізичних.

Так, дозвілля допомагає знизити напругу. Саме У цій функції відбувається відновлення і відтворення втрачених сил, тобто, реалізується рекреаційна функція. Більш того, саме в рекреаційній функції реалізується більшість бажань людини до отримання певної насолоди.

5. Компенсаторна функція:

У цій функції дозвілля виступає, як реалізатор внутрішнього розвитку людини. Тут людина часто не може реалізувати свій творчий потенціал, звернутися до улюблених занять, пережити розважальний ефект, зняти внутрішнє напруження, тощо.

6. Виховна та освітня функції:

Особливе місце займає просвітницька та виховна функції дозвілля. Хоча, багато хто присвоює ці функції лише для підлітків та дітей [1, с. 17].

Ці функції дуже значимі під час розвитку дітей, але вони залишаються важливими і в більш зрілому віці людини. У цьому віці людині необхідно розвиватися, дізнаватися новітні тенденції, зберігати соціальні контакти, відгукуватися на вимоги часу.

У дорослих людей подібні процеси дослідники називають не вихованням, а вторинною соціалізацією, що теж пов'язано з індивідуальним розвитком.

У наш час запити та інтереси молодих людей безперервно змінюються і зростають, у зв'язку з цим, структура дозвілля стає складнішою. Постає питання нерівномірного розподілу вільного часу.

Неможливість правильно організувати своє дозвілля призводить сучасних підлітків до тривалого сидіння перед телевізором, комп'ютерної залежності тощо. Малорухомий спосіб життя сприяє розвитку фізичної бездіяльності, спостерігається втрата апетиту, поганий сон. Підліток стає млявим, дратівливим, його настрої часто змінюється. Можливість доступу до Інтернету та віртуального спілкування не сприяє розвитку навичок спілкування у справжніх однолітків. Навпаки, деяка безвідповідальність за їх слова продовжує відштовхувати хлопців від реального спілкування. Поки що «домашні» діти не викликають у батьків побоювання, потім виникають проблеми у вигляді різних захворювань, конфліктів з однолітками тощо.

У сфері дозвілля особистість більш відкрита для впливу на нього соціальних інститутів. В процесі спільного дозвіллевого проведення часу відбувається зміцнення почуття товариства, стимулювання робочої активності, вироблення життєвої позиції, вивчення норм поведінки в суспільстві [7, с. 35].

Найчастіше відвідування культурно-дозвіллевих установ входить в звичку. Тому, в науковій літературі дуже часто виникають декілька питань на які намагаються відповісти науковці, дослідники: «як часто діти замислювалися в підлітковому, тим більше в дитячому віці, про те, навіщо вони відвідують дитячі школи мистецтв, будинку культури, спортивні школи? Яким чином впливають дані установи на особистісний розвиток дитини? Які якості допомагають набути?

Наскільки важливо відвідування культурно-дозвіллевих центрів і важливо чи взагалі?» [7, с. 28]

Дозвілля також впливати на фізичний розвиток дітей. Бо саме заняття, які до вподоби підтримують не лише фізичну форму, ай емоційний стан. Воно направлене на вихід зі стресових ситуацій, нервових моментів, також, дозвілля допомагає у реабілітації хворим дітям [3,с. 11].

Дозвілля для підлітків – це можливість розкрити власні природні потреби, проявити себе в активній діяльності, незалежності, реалізувати себе та свої можливості, виховати себе та свій характер [3, с. 13].

Можна виділити реальне дозвілля (суспільно корисне) і уявне (асоціальне) дозвілля.

Реальне дозвілля - це стан самої діяльності, час для розваг та відпочинку.

Уявне дозвілля - невмінням проводити корисно свій вільний час, це безцільна трата часу, що приводить до асоціальних вчинків.

У сучасній соціокультурній ситуації дозвілля підлітків представляється соціально визнаною потребою. Дозвілля для підлітків - це сфера, в якій вони найбільш гостро і повно розкривають свої природні потреби у свободі та незалежності, в активній роботі та самовираженні.

Сучасна соціокультурна ситуація та криза суспільства породили складні проблеми у вихованні підростаючого покоління та у формуванні індивідуальної особистості. Тривале нехтування об'єктивними явищами, що відбуваються в організації вільного часу для підлітків та молоді, низький рівень запропонованих форм спілкування з дозвіллям, недорозвиненість матеріально-технічної бази закладів культури призвели до зростання злочинної активності серед підлітків щодня; зростає кількість бродячих дітей, неповнолітніх повій, наркоманів.

Велике значення для підлітків має ефективне використання соціального потенціалу сім'ї (що більше залежить від рівня педагогічної культури батьків). Це сприяє зусиллям шкіл, соціальних служб, клубних установ, бібліотек та інших центрів.

Сьогодні виникла ідея об'єднати зусилля всіх соціально-культурних закладів у педагогічній освіті батьків. Необхідно створити служби психологічної допомоги не тільки підліткам, а й їхнім сім'ям. Здатність спілкуватися у дорослих з дітьми створює сприятливий психологічний мікроклімат у сім'ї та зміцнює її основи. До роботи можуть бути залучені вчителі школи, соціальні педагоги, лікарі, адвокати, працівники позашкільних закладів, викладачі та студенти університету. В організації дозвілля необхідно використовувати ті форми роботи, які найбільш популярні у підлітків і в яких є потреба. Завдання полягає в тому, щоб спрямувати ці форми спілкування на суспільно цінний канал, який сприяє вихованню культури. Вам потрібно подумати, як це зробити в кожному клубі конкретно, враховуючи традиції, звичаї, звички, характерні для даної місцевості.

Поняття «дозвілля» нерозривно пов'язане з поняттям культури вільного часу, або «культури дозвілля». Культура дозвілля явище багатостороннє [23, с. 24].

Аналіз досліджень показав, що до цього явища вчені підходять з різних позицій. Наприклад, професор А.Д. Жарков визначає культуру дозвілля як «багатовимірне суспільне явище, як систему по створенню, зберіганню, розповсюдженню і споживанню духовних цінностей, норм, а також значень символів і знаків» [36, с.5].

Таким чином, можна сказати, що для дітей дозвілля це творча поведінка у вільний час, яка допомагає реалізувати та спрямувати активні дії дітей у вірне русло.

1.3. Поняття вільного часу та його організація для людини

Вільний час - частина позаробочого, вільного часу. У структурі вільного часу виділяють самоосвіту; культурне (духовне) споживання (читання газет, відвідування кіно та інш.), спорт та інше; творчу діяльність; аматорські заняття; ігри; спілкування.

Щоби визначити яка частка вільного часу у будь-якої людини, потрібно з доби (24 години) відняти час, який витрачається на:

- дорогу на роботу, з роботи та саму роботу;
- нічний сон;
- санітарно-гігієнічні потреби;
- придбання продуктів, їх приготування та споживання їжі;
- придбання необхідних речей, товарів.
- виховання дітей, та інше [26, с. 52].

Серед маси організацій, що займаються організацією дозвілля молодших підлітків, провідне місце займають заклади культури. Як показує практика, реальна діяльність культурних установ з попередження різних асоціальних явищ, у тому числі злочинності, набагато ширша, різноманітніша і глибша. У ньому беруть участь майже всі категорії населення, хоча, безумовно, пріоритетними виділяються діти, підлітки та молодь.

Як вказує Е.Д. Фролов, «Аристотель трактував тему дозвілля як часу, вільного від будь-яких матеріально-необхідних занять, як невід'ємного властивості цивільного стану». Слово Leisure (з англ. - «вільний час») походить від латинського *licere* що означає «бути вільним», цей термін вперше з'явився на початку XIX століття під час промислової революції, коли робітники на фабриках повинні були працювати по 18 годин на добу, відпочиваючи тільки по неділях. Хоча до 1870 року більш сучасні технології і профспілка привели до

зменшення робочих годин і дозволу на два офіційних вихідних - суботи та неділі.

Доступний і надійний транспорт дозволив робочим подорожувати під час їх вихідних. Перша відпустка до моря була узята в 1870 році, новинка швидко поширилася в Європі і Північній Америці. Робочі стали збирати свої зарплати до відпусток, що призвело до збільшення організаційних робіт для проведення відпусток робітничого класу [26, с. 17].

Як пише В. Н. Лавриненко, першим, хто поставив питання про поняття «вільний час», був Томас Мор: «По суті кажучи, зміст вільного часу, як суспільного явища, було вказано Т. Мором настільки чітко, що всі наступні філософи і соціологи нічого принципово нового і не внесли.»

Частка доби, яка залишається в розпорядженні людиною, і є дозвілля, або вільний час протягом дня [26, с. 22].

Розвага як дозвільна діяльність забезпечує людині психологічну розрядку, емоційне розвантаження, нові враження. Саме у творчості досягається найвищий рівень дозвіллевої діяльності [4, с. 13].

Існують такі методи, що лежать в основі дозвіллевої діяльності:

1. Сполучення освіти та відпочинку (ігри, конкурси, вікторини та ін.)
2. Різноманіття форм і методів організації відпочинку (гуртки, клуби за інтересами, вечори відпочинку, масові свята та ін.).

Основними категоріями культурно-дозвіллевої діяльності є:

- вільний час,
- дозвілля,
- відпочинок,
- рекреація.

Важливо їх розрізняти. Дуже часто поняття дозвілля і вільного часу ототожнюються, вони насправді тісно взаємопов'язані.

Найпростіший вид дозвілля - відпочинок. Він призначений для відновлення витрачених під час роботи сил і поділяється на активний і пасивний.

Пасивний відпочинок знімає втому і відновлює втрачені сили. Пасивний відпочинок не для великих цілей або мети, він потрібен тільки для відновлення, є ніби підготовчим етапом до активного відпочинку. А активний відпочинок, дає роботу не лише м'язам, а й психічним та психологічним процесам, які не були застосовані в роботі. Людина отримує насолоду від швидких змін емоцій, невинного руху та спілкуванню. Активний відпочинок є деяким наступним етапом, після пасивного. Коли сил вже трохи більше і людина спроможна на більш затратні дії (спорт, прогулянки, відвідування закладів культури, танці та інш.) [6, с. 3].

Наступний рівень - розваги. Як усі звикли, розваги це дещо веселе та невинне, те що не дає сидіти на місці та дає потік свіжих веселих емоцій. Також треба нагадати, що звичайний відпочинок потрібен для зняття лише фізичної втоми, а розваги – для зняття психологічної перевтоми.

Отже, розваги потребують особливого емоційного навантаження.

Ще існує пізнавальна діяльність, яка виходить з активного відпочинку і знаходить себе у більш психологічному навантаженні (читання літератури, відвідування музеїв) З цього ми можемо сказати, що пізнавальна діяльність слугує розвитку інтелекту, вихованню характеру та звичок , розширенню кругозору.

Саме у пізнавальній діяльності формується такий спосіб проведення вільного часу, як творчість. Творчість приносить вище задоволення і одночасно є засобом духовного вдосконалення, що дуже необхідно кожній людині, а особливо - підліткам [4, с. 59].

У сфері дозвілля повинен здійснюватися перехід:

- від простих форм діяльності до складніших,

- від пасивного відпочинку - до активного,
- до задоволення все більш глибоких соціальних і культурних прагнень,
- від пасивного засвоєння культурних цінностей - до творчості.

Форми і зміст дозвілля формуються в рамках культури певного суспільства, і реалізація потенціалу дозвілля вимагає професійного підходу до цієї сфери життєдіяльності.

Під цілями дозвілля розуміються уявлення про сукупний результат, якого хоче добитися людина:

1. Активний контакт з навколишнім середовищем.
2. Підтримка належним чином духовно- емоційний стан
3. Творче вдосконалення.
4. Всебічний гармонійний розвиток.

Відмінною особливістю дитячого дозвілля є його театралізація. Художні образи, діючи через емоційну сферу, змушують його хвилюватися, страждати і радіти, їх вплив часто набагато гостріше, ніж життєві зіткнення. Іншими словами, дозвілля дітей сприятливе для формування ідеалів та розвитку системи ціннісних уподобань.

Вільний час підростаючого покоління має величезний вплив на пізнавальну діяльність дітей, підлітків та молоді. У вільний час дізнаються нові речі з найрізноманітніших галузей знань: вони розширюють кругозір; осмислюється процес технічної творчості; ознайомлення з історією спорту тощо; нарешті, озброєння здійснюється дозвіллям. Це означає, що дозвілля дітей характеризується виховною функцією [6, с. 18].

Стосовно до життя сучасних розвинутих суспільств розрізняють дві основні функції вільного часу: функцію регенерації, відновлення сил людини, що поглинаються працею і іншими видами діяльності.

Величина вільного часу, згідно із загальним визначенням, залежить в першу чергу від тривалості часу праці (включаючи додаткову

працю з метою заробітку), а також від загального обсягу непорушних тимчасових витрат, що відносяться до нетрудової сфери [6, с. 44].

Залежно від аспекту розгляду і завдань аналізу в структурі вільного часу зазвичай виділяють декілька елементів.

Такі як: навчання, самоосвіта, громадська діяльність, ігри з дітьми, культурне життя, фізичні заняття, хобі, товариські зустрічі, спілкування з ін. людьми; пасивний відпочинок; заняття, що збігаються з явищами антикультури (зловживання алкоголем, наркоманія, злочинність та інш.)

В результаті при одному і тому ж обсязі вільного часу у різних людей, проведення його буде значно різнитися.

Так само, тільки в ще більшому ступені, слід сказати про зміст вільного часу, тобто при конкретному наповненні людьми різних видів своєї вільної діяльності, про ті чи інші якісні особливості реалізованих ними занять, що інтегруються в різних типах способу життя. При цьому в даному випадку головними факторами, що впливають на зміст вільного часу, виявляються вже не стільки персональні властивості окремої особистості, скільки базові характеристики різних типів товариств, починаючи з панівних цивілізацій, властивих їм моделей і стандартів традиційних і нових культур, і закінчуючи загальним рівнем модернізації суспільств, в тому числі розвитком в них матеріально-технічної та соціокультурної баз дозволя [12, с. 31].

Самоосвіта як дозвільна діяльність відповідно до думки направлена на цінування культури людьми. Бо якщо люди будуть підвищувати культуру особистості, то вони будуть розвивати здібності, якості, навички, пізнавальні інтереси.

У різних людей частка вільного часу різна, але зазвичай, у день це 1 - 3 години, у когось може скорочуватись, чи збільшуватись, в залежності від зайнятості. Не рідко люди використовують вільний час на господарські потреби, тобто ще більше скорочують час рекреації. Хтось, навпаки, відкладаючи справи на потім, відпочиває і використовує

вільний час на повну. У випадках нестачі вільного часу, перенапружень, часто з'являються симптоми втоми, стресу та апатії [8, с. 2].

Асоціальна-гедоністичний тип дозвілля - реалізація вільного часу, яке об'єднує різні види діяльності, що доставляють людям задоволення і насолоду, але при цьому мають низьку або негативну моральну оцінку з боку більшої частини суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

2.1. Діяльність закладів культури в організації дозвілля підлітків

Підлітковий вік - найскладніший і найважчий з усіх дитячих віків, який є періодом формування особистості. У той же час це найвідповідальніший період, оскільки тут формуються основи моралі, формуються соціальні ставлення, ставлення до себе, людей, суспільства. Крім того, у даному віці риси характеру та основні форми міжособистісної поведінки стабілізуються. Основними мотиваційними лініями цього вікового періоду, пов'язаними з активним прагненням до самовдосконалення.

У підлітковому віці всі без винятку пізнавальні процеси досягають дуже високого рівня розвитку. У ці ж роки відкрито проявляється абсолютна більшість життєвих особистісних і ділових якостей людини.

Наприклад, пряма, механічна пам'ять досягає найвищого рівня розвитку в дитинстві, формуючи разом з достатньо розвиненим мисленням передумови для подальшого розвитку та вдосконалення логічної, смислової пам'яті. Мовлення стає високорозвиненим, різноманітним та насиченим; мислення представлене у всіх його основних формах: наочно-ефективне, наочно-образне та словесно-логічне.

Усі ці процеси набувають свавілля та вербального посередництва. У підлітків вони функціонують уже на основі сформованої внутрішньої мови. Стає можливим навчити підлітка самим різним видам практичної та розумової (інтелектуальної) діяльності, крім того, використовуючи

різноманітні прийоми та навчальні посібники. Формуються та розвиваються загальні та спеціальні здібності, у тому числі необхідні для майбутньої професійної діяльності особистості, є самопізнання, самовираження та самоствердження.

У підлітковому віці дуже високого рівня розвитку досягають усі без винятку пізнавальні процеси. У ці ж роки відкрито проявляється абсолютна більшість життєво необхідних особистих і ділових якостей людини.

Саме заклади культури взяли на себе найбільшу гілку в розвитку та формуванню дітей та підлітків. Тому що в закладах культури молодь може знайти для себе гуртки, факультативи для розвитку особистості та організації вільного часу.

Існують певні заклади культури, які були створені для розвитку творчого потенціалу людини, для використання або поширення інформації про матеріальні та духовні цінності культури та інш [15, с. 11].

Базова мережа закладів культури формується органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Існуючі, на момент набрання чинності Закону України «Про культуру», заклади культури та заклади освіти у сфері культури автоматично включаються до базової мережі.

Розглянемо Закон України «Про культуру».

Цей Закон визначає правові засади діяльності у сфері культури, регулює суспільні відносини, пов'язані із створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини та культурних цінностей, і спрямований на забезпечення доступу до них.

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

1) базова мережа закладів культури – комплекс підприємств, установ, організацій і закладів культури державної та комунальної форми власності, діяльність яких спрямована на створення умов для забезпечення розвитку творчості людини, збирання, збереження, використання і поширення інформації про матеріальні та духовні культурні цінності, наукові розробки, а також на забезпечення цілісності культурного простору України, доступності національного культурного надбання, дотримання прав громадян у сфері культури;

2) вітчизняний (національний) культурний продукт – культурні блага і культурні цінності, створені (надані) вітчизняним виробником;

3) грант – фінансові ресурси, що надаються на безповоротній основі суб'єкту, який провадить діяльність у сфері культури, для реалізації культурно-мистецького проекту;

4) діяльність у сфері культури (культурна діяльність) – творча, господарська, наукова, бібліотечна, інформаційна, музейна, освітня, культурно-дозвіллева та розважальна діяльність, спрямована на створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян;

5) заклад культури – юридична особа, основною діяльністю якої є діяльність у сфері культури, або структурний підрозділ юридичної особи, функції якого полягають у провадженні діяльності у сфері культури;

6) культура – сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти;

7) культурний простір України – сфера, в якій відповідно до законодавства провадиться культурна діяльність та задовольняються культурні, інформаційні та дозвілліві потреби громадян, що охоплює, зокрема, радіо і телебачення, періодичні друковані видання та книговидавничу продукцію, ринок культурних благ, а також культурно-мистецьке середовище;

8) культурні блага – товари та послуги, що виробляються в процесі провадження діяльності у сфері культури для задоволення культурних потреб громадян (книги, художні альбоми, аудіовізуальні твори та їх демонстрування, аудіопродукція (музичні звукозаписи), твори та документи на новітніх носіях інформації, вироби художніх промислів, театральні та циркові вистави, концерти, культурно-освітні послуги тощо);

9) культурно-мистецька громадськість – митці та працівники закладів культури, інші працівники, об'єднані в професійні творчі спілки, національно-культурні товариства;

10) культурно-мистецька освіта – спеціальна освіта у сфері культури і мистецтва;

11) культурно-мистецький проект – форма культурної діяльності з визначеними метою і строком реалізації (досягнення мети), а також цільовим фінансуванням згідно з кошторисом (бюджетом);

12) мистецтво – творча художня діяльність у сферах: літератури, архітектури, скульптури, живопису, графіки, декоративно-вжиткового мистецтва, музики, танцю, театру, кіно та інші види діяльності людини, що відображають дійсність у художніх образах;

13) мистецьке аматорство – непрофесійна творча діяльність окремих осіб або колективів, що не є для них основним заняттям і не має на меті отримання доходів;

14) національне культурне надбання – сукупність унікальних культурних цінностей, об'єктів культурної спадщини, що мають

виняткове історичне значення для формування культурного простору України;

15) національно-культурна державна цільова програма – програма, спрямована на створення сприятливих умов національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб людини, та цільова регіональна програма у сфері культури, що передбачають вирішення питань, пов'язаних з діяльністю та розвитком базової мережі закладів культури всіх рівнів або відповідного рівня, а також реалізацію культурно-мистецьких проектів і здійснення державними та недержавними закладами культури заходів, що фінансуються з державного та/або місцевих бюджетів;

16) нематеріальна культурна спадщина – звичаї, форми показу та вираження, знання, навички, що передаються від покоління до покоління, постійно відтворюються спільнотами та групами під впливом їхнього досвіду, оточення, взаємодії з природою, історії та формують у них почуття самобутності та наступності, сприяючи таким чином повазі до культурного розмаїття і творчості людини;

17) об'єкти культурного призначення – цілісні майнові комплекси клубних закладів (клубів, будинків культури, палаців культури тощо), парків культури та відпочинку, бібліотек, музеїв, архівів історико-культурних заповідників, театральних-видовищних закладів (театрів, філармоній, концертних організацій, музичних колективів, ансамблів тощо), кінотеатрів, інших закладів культури; пам'ятки культурної спадщини, предмети колекцій, зібрання, фонди, будівлі, споруди культурного призначення та інші культурні цінності;

18) працівник культури (працівник у сфері культури) – професійний творчий працівник або працівник закладу культури чи інша фізична особа, яка провадить діяльність у сфері культури;

19) професійний творчий працівник – особа, яка провадить творчу діяльність на професійній основі, результатом якої є створення або інтерпретація творів у сфері культури та мистецтва, публічно представляє такі твори на виставках, шляхом публікації, сценічного виконання, кіно-, теле-, відеопоказу тощо та/або є членом творчої спілки, та/або має державні нагороди за діяльність у сфері культури та мистецтва;

20) суб'єкти діяльності у сфері культури – фізичні та юридичні особи, що провадять культурну діяльність або реалізують владні повноваження у сфері культури;

21) творча діяльність – індивідуальна чи колективна творчість, результатом якої є створення або інтерпретація творів, що мають культурну цінність.

Термін «культурні цінності» застосовується у значенні, визначеному Законом України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [18].

Заклади культури беруть на себе відповідальність за корисний вільний час підлітків. Саме у заклади культури приходять діти, для організації свого вільного часу, розвитку здібностей та відкриття потенціалу. Завдяки гурткам, діти навчаються манерам, спілкуванню, та багатьом гарним звичкам.

Діти та підлітки, завдяки своїм віковим психологічним особливостям, готові сприймати все нове і невідоме, не замислюючись над наслідками. У той же час вони все ще ідеологічно нестабільні, легше впроваджувати у свій розум як позитивний, так і негативний образ. Коли немає позитивної альтернативи, ідеологічний вакуум швидко заповнюється наркотиками, курінням, алкоголізмом та іншими шкідливими звичками.

Ось чому головним завданням урядових та культурних установ має стати організація дозвілля дітей та підлітків, вдосконалення та

розширення переліку наданих культурних послуг з урахуванням переваг дозвілля цієї категорії населення.

Створення позитивного, привабливого іміджу культурного закладу дозволить залучити до його стін більше дітей та підлітків, що створить певну альтернативу простою проведенню часу, що є однією з передумов вчинення злочинів. Особливо це стосується підлітків у невеликих містах, де культурний рівень населення значно нижчий за той самий рівень міського населення у більших містах. У невеликих містах та селах підліткам іноді нема з кого взяти приклад; вони не знають, як корисно провести вільний час.

Проекти та заходи, що проводяться в стінах закладів культури спрямовані на вирішення цих проблем, мають бути включені до складу цільових програм організації дозвілля та дозвілля дітей та підлітків влітку, розроблених та впроваджених на території муніципалітетів.

Одним із варіантів організації літніх канікул для дітей та підлітків є організація літніх таборів на базі клубного закладу. Основою таких таборів може бути тимчасове дитяче об'єднання, яке повинно бути перетворене на тимчасовий дитячий колектив. Можна створити кілька спеціалізованих асоціацій, які об'єднують дітей, які захоплюються однією ідеєю. Наступні види діяльності можуть бути найбільш ефективними: пошук, спорт, праця, милосердна і благодійна, естетична тощо. Діяльність такого об'єднання може бути найбільш ефективною, якщо вона складається з дітей різного віку.

Перевагами таких об'єднань є такі фактори:

Безпосередня передача досвіду старших молодшим, де молодші запозичують поведінку, набувають навичок конкретної спільної діяльності;

Можливість кожного розкрити себе як людину навколо привабливої ідеї, цікавої речі;

Задовільний вік -пов'язані потреби: для дітей молодшого віку - мати "приклад", нагадувати його; серед старших - утвердити себе лідером;

Співпраця старших та молодших значно збагачує ставлення дітей до таких об'єднань, і безперечно виховується шанобливе ставлення до старших та молодших дітей.

Широкі соціальні зв'язки, усуваючи небезпеку ізоляції, відгородження від інших груп. При організації літніх канікул дітей та підлітків може бути використаний досвід роботи в літніх оздоровчих таборах та таборах на базі загальноосвітніх шкіл. Окрім вищезазначених загальних принципових підходів до визначення стратегії діяльності, ролі та місця керівних органів та закладів культури в системі профілактичної роботи, є дуже специфічні напрями запобігання злочинності з використанням ресурсів закладів культури.

Перш за все, це реалізація проектів та культурних заходів, спрямованих безпосередньо на виховання правової культури підростаючого покоління, на формування позитивного ставлення та культурних стереотипів, які допоможуть підліткам та молоді легше адаптуватися у світі дорослих. Проводячи заходи, дуже важливо враховувати психологічні особливості підлітків та молоді, максимально відволіктися від дидактики та принципу заборони. Замість "ви не можете" (ви не можете вчиняти злочини, вживати наркотики, пити, палити тощо), краще сказати "ти вмієш" - ти можеш бути творчим, читати, співати, малювати, грати на гітарі, танець і т. д. І тоді ваше життя стане цікавим, насиченим подіями і практично не залишиться часу на порожнє проведення часу.

Визначено, що у закладах культури найбільшу вагу в організації вільного часу дітей та підлітків займає освітня діяльність.

2.2. Соціально-психологічні особливості підліткового віку

У підлітковому періоді багато суперечностей і конфліктів, характерних для даного віку. З одного боку, інтелектуальний розвиток підлітків, який вони демонструють при вирішенні різних проблем, пов'язаних із шкільними предметами та іншими питаннями, спонукає дорослих до обговорення з ними серйозних проблем, а самі підлітки активно до цього прагнуть. З іншого боку, під час обговорення проблем, особливо тих, що стосуються майбутньої професії, етики поведінки, відповідального ставлення до своїх обов'язків, виявляється дивовижна інфантильність цих зовні дорослих людей. .

Особливості проявів підліткового віку визначаються конкретними соціальними обставинами і, в першу чергу, зміною місця дитини в суспільстві, коли підліток суб'єктивно вступає в нові стосунки зі світом дорослого, що складає новий зміст його свідомості, формуючи таке психологічне новоутворення цього віку, як самоусвідомлення [33,с. 4].

Поява перших ознак статевого дозрівання (у хлопчиків у 12-13 років, у дівчаток у 10-12 років) тягне за собою обмеження кровопостачання, що впливає не тільки на роботу м'язів, але й інших органів, у т.ч. мозок. Так, для підлітків цього віку характерне зниження фізичної активності та загальної витривалості, їх інтелектуальна активність тимчасово знижується.

Згодом на третьому етапі розвитку статевої зрілості (13-15 років для хлопчиків та 12-14 років для дівчаток) об'ємна швидкість кровотоку збільшується і, відповідно, відзначається незначне підвищення фізичних та інтелектуальних можливостей. На даному етапі адаптації, прихильність до підлітка, категоричні судження, прагнення будь-якою ціною постати дорослим, виставляючи при цьому свою уявну незалежність, лише підкреслює граничну природу підліткового етапу соціалізації. Різкі зміни, що відбуваються в цей період в організмі і

психіці підлітка, роблять його дратівливим і легко вразливим. Він намагається сформувати власну систему поглядів на світ, але значна частина її не продумана до кінця, заснована лише на випадкових спостереженнях, і підліток досить легко змінює свої погляди або під впливом нових вражень, або в хід подальшого глибшого розуміння.

У підлітковому віці обсяг діяльності дитини значно розширюється, її характер якісно змінюється. Значні зміни відбуваються в інтелектуальній діяльності дітей. Зростає бажання займатися складними видами діяльності, які потребують творчих зусиль, таких як оцінювання творів мистецтва, знижка на прочитану книгу тощо.

До підліткового віку людина має достатньо зріле мислення, здатність аналізувати певні явища реальності, здатність розуміти їх складну непослідовність. Підлітки прагнуть зрозуміти логіку явищ, відмовляються брати що-небудь на віру, вимагають системи доказів. Основна особливість інтелектуальної діяльності підлітка 10-16 років - це здатність до абстрактного мислення, що зростає з кожним роком. При активізації абстрактного мислення підлітків зорові компоненти мислення не регресують, не зникають, а залишаються і розвиваються, продовжуючи відігравати значну роль у загальній структурі мислення. Важливою особливістю цього віку є формування у дітей активного, самостійного, творчого мислення.

Для підлітків у цей час характерні імпульсивність, емоційність, чуйність, негативізм, критичний спосіб мислення, максималізм, мріяння.

При цьому помітно підвищується температура шкіри, особливо кінцівок. При цьому через розширення шкірних судин зменшуються можливості фізичної терморегуляції, що призводить до збільшення застуди [20, с. 5].

Увага підлітка характеризується не тільки великим обсягом і стійкістю, але і специфічною вибірковістю. Навмисна увага розвивається за цей час. Сприйняття стає вибірковим, зосередженим,

аналізуючим. Маючи значну схильність до романтизму, уява підлітків стає більш реалістичною та критичною. Вони більш тверезо оцінюють свої можливості.

У зв'язку з навчанням, зрілістю, накопиченням життєвого досвіду і, як наслідок, прогресуванням загалом, психологічним розвитком у дітей до початку перехідного віку формуються нові, більш широкі інтереси, виникають різні захоплення і з'являється бажання взяти на себе інша, більш незалежна позиція [34, с. 23].

Слід зазначити, що Л.С. Виготський і Д.Б. Ельконін розглядали підлітковий вік як в нормі стабільний, незважаючи на те, що реально він може протікати досить бурхливо. Часом, що відокремлює підлітковий вік від молодшого шкільного та юнацького, Л.С. Виготський вважав кризи 13 і 17 років, відповідно. Д.Б. Ельконін і Т.В. Драгунова розглядають вік 11-12 років, як перехідний від молодшого шкільного до підліткового періоду. Кризою, що відокремлює підлітковий вік від юнацького, Д.Б. Ельконін вважає кризу 15 років, а відокремлює юність від дорослості - криза 17 років [34, с. 28].

Активний відпочинок поєднує фізичну діяльність та розваги. А свята поєднують в собі відпочинок і розваги, дозволяють людині отримати яскраві емоційні враження [28, с. 12].

Особливості підліткового віку

Всебічне статеве дозрівання, що супроводжується швидким фізичним ростом, зміною зросту і ваги, зміна пропорцій тіла (наприклад, у хлопчиків збільшуються плечі, фігура стає більш «чоловічою»).

Формується і завершується сексуальна орієнтація підлітка. Формуються вторинні статеві ознаки. Зростає інтерес до потенційних партнерів.

З'являється здатність логічно мислити, оперувати абстрактними категоріями, фантазувати (у дітей молодшого віку немає таких здібностей, вони розвиваються з часом). Саме тому в підлітковому віці

діти часто починають займатися творчістю: малювати, складати вірші та пісні, а також цікавляться філософськими навчаннями і прагнуть до логічного мислення.

З'являється вміння співпереживати, самі переживання стають глибшими, почуття - сильніше. Виявляється інтерес до раніше нецікавим сферам життя (соціальної, політичної, тощо.)

Спілкування з однолітками стає необхідністю, це дає можливість висловити емоції, поділитися, а також дає можливість формування норм поведінки в суспільстві.

Спілкування з батьками і родичами йде на другий план.

З'являється потреба приналежності до якоїсь групи підлітків. Зокрема, яка вітає певні елементи одягу, мовні звороти та інш. Ті, хто не мають цих ознак, можуть бути не прийняті в цій групі.

Бажання взяти на себе обов'язки і права дорослих.

Формування самооцінки дитини, здатність прийняти як свої позитивні, так і негативні риси [37, с. 5].

Основні складності підліткового віку

Часта зміна настроїв і фізичного стану, які виникають в організмі в зв'язку з ростом внутрішніх органів.

Швидка збудливість, вплив емоцій на духовне життя.

Образи, озлобленість, роздратованість (особливо у підлітків у важкій життєвій ситуації).

Напружені відносини з батьками, уникнення спілкування з ними, віддаючи переваги одноліткам виникають у випадках, коли батьки не готові ставитися до підлітка як до самостійної, дорослої людини, поважаючи його погляди і почуття.

Поява підліткової самотності [2, с. 114-117].

Проблема дозвілля дітей та підлітків є дуже складною та гострою на сьогоднішній день. Дуже часто діти просто не знають що робити, а дорослі не знають чим їх зайняти. Також є невірною думка, що ТРЦ,

кафе та дискотеки можуть вирішити цю проблему. У сучасному світі яскравий характер має проблема особистісної безпеки: соціологічні дослідження свідчать, що близько 50% з них піддавалися коли-небудь фізичному насильству з боку однолітків або дорослих, а 40% відчували на собі рукоприкладство батьків [5, с. 14].

З цього і маємо – шляхом уникання проблем, діти більш цікавляться алкоголем та наркотиками. Наркоманія сьогодні стає потужним фактором соціальної деградації, яка тягне за собою загрозу для всього людства в цілому [35, с. 14].

2.3. Особливості проведення дозвілля сучасного підлітка

Дозвілля - чудовий простір для розвитку культури. Правильна організація дозвілля сприяє формуванню у дітей культури спілкування, зміцненню сімейних зв'язків, створює умови для самореалізації та самовиховання особистості. Заняття дитини у вільний час не тільки розвиває в ньому певні якості, але й організовує його, надає йому впевненості у своїх діях та у своїй компетентності.

У нових соціально-економічних умовах необхідно найбільш повно і ефективно реалізувати соціально-педагогічний потенціал вільного часу дітей. Значно розширюються традиційні напрямки, форми, технології роботи з дітьми та підлітками. Пам'ятайте, що дозвілля - це час відпочинку, а сфера розвитку здібностей, реалізація інтересу, застосування знань у новій ситуації відрізняється від уроку та вільного спілкування з різними людьми. Настав час відродити роль дозвілля та показати актуальність його змістовного проведення, оскільки це допоможе активізувати потенціал розвитку дітей.

Під час дозвілля діти читають книги, переглядають фільми, п'єси та телепередачі, де відкривають для себе світ професій. І, окресливши для себе професійний шлях, головним чином на дозвіллі, вони набувають знань і розвивають здібності та навички, характерні для певного виду діяльності. І, нарешті, заклади дозвілля цілеспрямовано проводять профорієнтаційну діяльність, тобто дозвілля дітей передбачає реалізацію функцій профорієнтації. Життєдіяльність сучасних підлітків надзвичайно насичена і відносно суворо регламентована, а тому потребує великих витрат фізичних, розумових та інтелектуальних сил.

На цьому тлі дозвілля дітей, в основному засноване на ігрових заходах, допомагає зняти напругу. Саме в рамках вільного часу відбувається відновлення та відтворення втрачених сил, тобто реалізується рекреаційна функція.

Таким чином, можна стверджувати, що дозвілля - це необхідна частина життя будь-якої людини, а особливо дитини, яка перебуває в активному процесі розвитку. Актуалізація питань дозвілля підлітків пов'язана також з тим, що молоде покоління, відповідно до своїх соціокультурних потреб, присвячує вільний час переважно спілкуванню в молодіжних компаніях, колективах однолітків, де формується спеціальна молодіжна субкультура, яка впливає на формування особистості молодої людини [30, с. 17].

Тепер про проблему змістовності комп'ютерних ігор. Багато хто з підлітків свій "комп'ютерний час" проводять у формі примітивних ігор, які не потребують великого розумового напруження і абсолютно не сприяють розвитку. Багато годин діти витрачають на безглузді жорстокі ігри, які мало того що не повчають, так ще й руйнують психіку і виховують жорстокість. За твердженням психологів, найчастіше комп'ютерні ігри такої категорії стають причиною дитячих страхів і навіть неврозів. Зрозуміло, що такі ігри руйнують психіку, нав'язують

погані думки, агресію, прив'язують страхи та негативні емоції [35, с. 19-22].

Більше того, властиве бажання людини отримувати задоволення також насамперед реалізується у сфері дозвілля. Діти, підлітки та юнаки насолоджуються найрізноманітнішими видами дозвілля: іграми та перемогами в ньому; вивчення нових речей та вміння створювати на цій основі модель літака. Іншими словами, гедоністична функція характерна для дитячого дозвілля.

Заняття дозвілля дітей, підлітків та молоді, різноманітні за формою, змістом та емоційним багатством, викликають широкий резонанс у їхніх душах, серед друзів та знайомих, у класі та сім'ї, таким чином породжуючи спілкування, встановлене дозвіллям, на предмет того, що вони чули, бачили і досконаліми. Як результат, проводяться заходи, які б сама дитина не виконувала, якби не було стимулів ззовні. Тобто дозвілля дітей передбачає рекреаційну функцію.

Найпопулярнішою і затребуваною формою організації дозвілля молоді все ще є дискотека.

Дискотека здатна синтезувати найрізноманітніші види художньої творчості, аматорське хобі. Поглинаючи дух нового часу, він створює чудові можливості для прояву творчої активності, розширення різноманітних знань та інтересів. Незважаючи на те, що поєднання інформативного та захоплюючого на дискотеці є обмеженим через специфіку цієї форми роботи, вона все ще дозволяє молодим людям усвідомити необхідність повноцінного змістовного відпочинку та розваг. Дійсно, дискотеки базуються на спілкуванні молоді за допомогою молодіжної музики, незважаючи на те, що музичні захоплення молоді одного покоління дуже різноманітні. Саме на дискотеці збирається різноманітна молодіжна аудиторія з широким спектром орієнтацій та вимог.

І відомо, що відвідування дискотечних вечорів перевищує кількість відвідувань інших типів клубних заходів. Тому організація та вдосконалення музичного дозвілля молоді є дуже актуальними. В першу чергу це стосується дискотек у невеликих містах та селах. Рівень матеріальної основи на периферії не дуже високий. Це значна різниця між великим містом з величезною кількістю приватних диско-клубів та маленькими містами чи селами з їх дискотеками.

Розробка дискотек привертає увагу широкого кола соціологів, психологів, музикознавців. Очевидно, значна кількість музичної інформації, вплив телебачення, аудіо, відеопрограм, мінливість палітри музичних захоплень молоді - все це вимагає спеціального вивчення на сучасному етапі, постійної уваги з боку організаторів диско-програм та постійної роздуми над своїм особистим досвідом. Адже вимоги молоді до роботи дискотек зростають з року в рік.

Зважаючи на проблему, що розглядається, бібліотеки відіграють важливу роль як установи, які проводять просвітницьку діяльність з формування правової культури серед підростаючого покоління та негативного особистого ставлення до вчинення незаконних дій.

Для бібліотек характерна така форма роботи з підлітками, як різні тематичні вечори (ідеологічно та суб'єктивно організований ланцюжок усних презентацій, образів, об'єднаних сценарієм та режисерським ходом).

Специфіка теми:

Спільні інтереси аудиторії;

Святкова подія;

Розваги;

Театралізація;

Ігрова ситуація;

Чітка і близька тема;

Розуміння глибини змісту, а потім активна участь-творчість;

Використання інформаційно-логічних та емоційно-образних моментів;

Суворі композиційна послідовність;

Зв'язок зі значущою датою в житті суспільства чи окремого колективу людини;

Документальна основа;

Місцевий матеріал;

Присутність справжнього героя.

Найпоширеніші жанри тематичних вечорів: вечір-зустріч, вечір-портрет, вечір-ритуал, вечір-репортаж, вечір-розповідь, вечір-інтерв'ю, вечір-діалог тощо.

Відвідування дискотек - відмітна ознака молоді у віці від 15 років. Період дорослішання позначений характерним прагненням до спілкування з однолітками та бажанням догодити протилежної статі. Бути завжди в центрі подій, розважатись і розважатися характерно для підлітків старше 15 років, особливо в студентські роки.

Заняття спортом у вільний час - один з основних способів проведення вільного часу, і в більшості випадків юнаки віддають перевагу заняттям спортом.

У будь-якому регіоні України, можна зустріти масу молодих людей, для яких поняття "вільний час" зводиться до спільного розпивання спиртних напоїв або вживання наркотиків. Експерти стверджують, що близько 346 тисяч людей вживають ін'єкційні наркотики, а їх число рік від року тільки збільшується.

Підлітки воліють вільний час проводити в товаристві друзів, книг або комп'ютера. Про це свідчать результати річної програми міжнародних соціологічних досліджень Інституту Горшеніна, згідно з дослідженнями, проведеними в Польщі, Україні, Росії і Казахстані, більшість підлітків у вільний час віддають перевагу зустрічатися з друзями (Польща - 83,5%, Україна і Росія - по 79,9%, Казахстан -

59,6%). Польські підлітки також полюбляють на дозвіллі слухати музику (63,8%) і читати книги, газети, журнали (56,2%), а молодь Казахстану вважає за краще займатися домашніми справами (54,6%) і читанням книг, газет, журналів (46,4%)

При цьому більше половини російських і українських підлітків витрачають вільний час на комп'ютерні ігри та Інтернет (Росія - 57,5%, Україна - 51%), також половина росіян проводить вільний час, займаючись домашніми справами (52,5%), а половина українців (50,4%) - слухаючи музику [10].

У більшості випадків підлітки вважають за краще проводити час з друзями на вулиці.

22,2% підлітків присвячують свій вільний час комп'ютерним іграм. Комп'ютер як один із проявів індустрії розваг останнім часом увійшов у життя підлітків та дітей. Якщо 10 років тому його в більшості випадків замінювали ігрові консолі, то з роками все новітні моделі комп'ютерів з мультимедійними можливостями стали мрією дітей та підлітків. Комп'ютерні ігри, що з'явилися з відмінною графікою, приваблюють дітей та підлітків у будь-якому віці.

Фактор наявності комп'ютера вдома не завжди є визначальним; в більшості випадків підлітки відвідують комп'ютерні магазини або друзів, які мають диво вдома. На відвідування закладів дозвілля впливає фінансове становище молоді. Матеріально заможні частіше, ніж малозабезпечені молоді, проводять вільний час за різними видами діяльності.

Відмінності в читанні художньої літератури та періодичних видань груп з високим рівнем доходу та малозабезпеченими практично не суттєві. Це підтверджує наше припущення, що всі групи молоді, незалежно від їхнього фінансового становища, мають рівний доступ до тих загальнолюдських цінностей, знань та досвіду, які передаються через книги та інші друковані видання.

У процесі вирішення першої проблеми ми з'ясували, що дозвілля - це частина неробочого часу, яку залишається людина після виконання незмінних невиробничих обов'язків. У сучасному світі дозвілля людини означає «вільний від необхідної праці в галузі суспільного виробництва час, а також відтворення людиною своїх життєвих функцій в рамках домогосподарств та соціальних відносин». Дозвілля може бути фактором фізичного розвитку підлітка, оскільки допомагає подолати стрес та незначні тривоги, а також визнається важливим інструментом у запобіганні розумової відсталості та реабілітації психічно хворих дітей, допомагаючи дитині усвідомити найкраще, що є у його. Дозвілля характеризується: яскраво вираженими фізіологічними, психологічними та соціальними аспектами, добровільністю у виборі професії та ступеня активності, вільною творчою діяльністю, становленням та розвитком особистості підлітка.

В сучасному світі з кожним днем з'являється все більше інновацій, техніки, тому розваги також не стоять на місці. Віртуальні світи, ігри, квест кімнати, пейнтбол, та багато іншого цікавить сучасну молодь. Дехто обирає більш пасивний варіант проведення дозвілля, хтось, навпаки, не може сидіти на місці. У всякому разі, це допомагає і сприяє направленню підлітків у вірне русло.

РОЗДІЛ 3

ПРИНЦИПИ ПОКРАЩЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ В ЗАКЛАДАХ КУЛЬТУРИ

3.1. Головні функції організатора дозвілля

Сучасне суспільство потребує нових технологій у діяльності всіх соціальних інститутів, що працюють з дітьми, тому що в даний час проблема соціальної та індивідуальної адаптації дітей є дуже актуальною через швидко мінливі умови життя, еволюцію різних форм навчання, виховання та розвитку, потрібно готуватися до життя та соціальних успіхів. Людина стає людиною лише завдяки прихильності до духовних цінностей, які забезпечують її цілісність, гармонію, її включення в суспільство.

Діяльність освітян особливо складна в умовах зрушення ціннісних орієнтацій, коли багато людей позбавлені ідеалів та надій, до яких вони повинні прагнути. Але організатор покликаний відстоювати цінності, які врятовують людину від духовної бідності та культурних обмежень, допомагаючи та навчаючи дітей долати труднощі, ознайомлювати їх зі світовою культурою та допомагати освоювати нові соціальні ролі, певні правові та моральні норми та цінності.

Зусилля вихователів, у тому числі й соціальних, повинні бути спрямовані на те, щоб навчити дітей прагнути до багатої, різноманітної та вільної культури, яка існує не лише для того, щоб її засвоїти, а, перш за все, виховувати та вдосконалювати себе в ній. Вона є ідеальним інструментом розвитку та самовираження особистості.

Дуже часто сам організатор дозвілля бере активну участь у дії: співає, входить у будь-яку роль, показує танцювальні рухи. Однак, не

слід забувати, що організатор дозвілля, це не тільки розваги, а й робота менеджера, особливо, якщо організатор працює на яку небудь організацію) [11, с. 205].

Як і будь-яка інша робота, робота організатора поділяється на етапи. Підготовчий етап говорить сам за себе, на цьому етапі організатор розробляє сценарій майбутнього заходу. На цьому етапі враховуються вікові особливості учасників, що б влучно підібрати ігри та конкурси. Також, організатор може скористатися допомогою інших колег у організації та проведенні свята [19, с. 3-4].

Коли організатор дозвілля працює в навчальних закладах, він повинен залучати обдарованих, талановитих та здібних учнів до творчої роботи. Але не треба забувати, що будь-яка дитина, яка виявить бажання, має повне право приймати участь та культурно розвиватися [31, с. 28].

В організації свята чи концерта організатор напряму працює з дітьми. Не рідко він залучається в свято і стає ведучим. Не треба забувати, що саме організатор відповідає за безпеку дітей під час репетицій та проведення свят, а також, організатор в кінці кожного свята повинен скласти та здати звіт про виконану роботу [21, с. 34].

Робота з людьми вимагає від організатора дозвілля бути відкритим і товариською людиною і в той же час терплячим і емоційно стійким. Він повинен бути ввічливим і тактовним, особливо при роботі з дітьми.

Успіх в індустрії розваг цілком можливий, але якщо організатор наповнений оригінальними, неповторними, цікавими ідеями. Тому організатор повинен бути талановитим, активним та всебічно розвиненим. Такому фахівцеві завжди допоможуть в роботі основні знання з акторської майстерності та режисури.

Ця робота вимагає дуже багато фізичних та психічних сил, врівноваження, спокійності. Якщо є проблеми зору, слуху, або дефекти мови можуть дати складності в роботі.

Функції сучасного організатора дитячого об'єднання:

1. Організаторська, яка передбачає:

- чітке розуміння призначення своєї діяльності, вміння виділити в ній головне, визначити необхідні умови і передумови, способи і ресурси для їх вирішення;
- вміння залучити дітей до визначення перспектив роботи, включити їх в діяльність;
- продумування можливого змісту, способів організації кінцевого результату і проміжних рубежів діяльності;
- створення умов для вибору засобів і досягнення мети добровільне включення дітей в ту чи іншу діяльність;
- володіння основами організації колективно-творчої, соціально-значимої діяльності;
- розвиток ініціативи і самодіяльності дітей, дитячі самоврядування

2. Виховна, реалізуючи яку організатор дитячого руху повинен вміти:

- грамотно і компетентно аналізувати ситуацію в контексті загальних цілей і завдань організації;
- передбачити виховні наслідки зроблених дій;
- надати можливість кожному члену організації розкрити себе і показати на що він здатний;
- готувати дітей до організації в життєвих ситуаціях і вибору цінностей для їх вирішення;
- створити умови для того, щоб кожен міг брати участь в значущих для себе і суспільства справах;
- забезпечувати співпрацю дітей і дорослих з переважанням захисту інтересів дітей;

- регулювати спілкування, створювати атмосферу доброзичливості, довіри, взаєморозуміння.

3. Представницька, яка передбачає:

- організацію конструктивного співробітництва з державними та громадськими установами;
- захист прав і інтересів дітей в школі, сім'ї, соціумі;
- включення дітей в пошук, просування, рішення своїх проблем через взаємодію з різними органами законодавчої і виконавчої влади.

Визначення даних функцій дозволяє окреслити коло основних проблем організатора дитячого об'єднання і намітити шляхи їх вирішення [24, с. 15].

Специфіка проблеми підготовки кадрів організаторів дитячого руху в сучасних умовах полягає в тому, що на відміну від попередніх періодів утримання її спрямоване не на діяльність в конкретній суспільно-політичній організації, а на «сходження до суб'єктності» (М.С. Каган), оволодіння знаннями і вміннями, орієнтовними основами діяльності відповідно до прийнятих або самостійно обраними ідеалами і установками.

3.2. Особливості організації дозвілля підлітків в умовах закладів культури

Перша проблема, яку треба буде розв'язати в теоретичному і практичному плані, полягає в розширенні кордонів освітнього простору і його структури, що забезпечує підготовку організаторів дитячого руху з різним рівнем загальноосвітньої професійної підготовки, в тому числі і не мають педагогічної освіти. При цьому виникає необхідність:

- вивчення можливостей використання системи неперервної педагогічної освіти, включаючи всю різноманітність форм і видів підвищення кваліфікації: формальне (інституційне), неформальне (квазіінституціональне);
- використання можливостей неприбуткового сектора;
- використання потенціалу державних установ сфери молодіжної політики [22, с. 14-15].

Друга проблема визначається реальним станом кадрів для дитячого руху. За даними моніторингових досліджень організаторами дитячого громадського об'єднання сьогодні стають фахівці, які не мають базової педагогічної освіти. Виникає питання про спеціальну підготовку цієї категорії. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку тієї вихідної бази, де можлива робота з цими фахівцями як майбутніми вихователями, які володіють сучасними соціально-виховними технологіями.

Третя проблема пов'язана з відсутністю розроблених варіативних програм, орієнтованих на вирішення завдань диференційованої підготовки організаторів дитячого руху [22, с. 16].

Як показав історичний досвід, комплексне рішення названих проблем має спиратися на систему вимог до фахівця даного профілю. Маючи на увазі, що при проектуванні змісту підготовки вихідною основою є модель (професіограма) фахівців, ми стикаємося з четвертою проблемою - відсутністю такої науково обґрунтованої моделі.

У міру зміни соціально-економічних умов змінився ціннісний і соціальний зміст діяльності організаторів дитячого руху, їх функції, цілі, завдання, зміст, технології, відносини з членами дитячого об'єднання. Переосмислюється саме поняття «організатор дитячого громадського об'єднання» як тип педагога-вихователя [27, с. 20].

Необхідне створення такої системи підготовки організаторів дитячого громадського об'єднання, в якій знайшли б відображення всі

тенденції часу і досягнення науки, пов'язані з модернізацією і розвитком професійної освіти, стратегіями сучасного виховання.

Система підготовки педагога - організатора дитячого громадського об'єднання є підсистемою загальної системи освіти, тому принципи, на яких вона будується - це конкретизація загальних принципів, що визначають побудову і функціонування системи освіти в цілому [29, с. 16].

Втілити ці принципи в конкретну структуру системи підготовки педагога-організатора дитячого об'єднання можна в тому випадку, якщо будуть реалізовані організаційно-педагогічні принципи, що включають:

взаємодію державних і громадських структур в організації системи підготовки кадрів керівників дитячого громадського об'єднання. Історичний вітчизняний і зарубіжний досвід переконує, що держава, будучи гарантом реалізації та захисту прав дітей, демонструє зацікавленість у розвитку дитячого громадського руху як школи громадянського становлення особистості, створюючи нормативно-правову базу для діяльності дитячих громадських формувань, здійснюючи серйозні системні заходи, спрямовані на підготовку кадрів керівників. Тільки з підтримкою державних структур можливе визначення пріоритетних напрямків у підготовці та перепідготовці організаторів дитячих громадських об'єднань, розробка і впровадження нових форм і методів в сучасне виховання [32, с. 15];

принцип відкритості системи, що означає розширення сфери освітніх послуг з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогів-організаторів дитячого руху в різних типах освітніх установ, з використанням електронних засобів інформації;

принцип наступності, що передбачає модернізацію і зміцнення наявних структур з підготовки організаторів дитячих громадських об'єднань як педагогів-вихователів поряд зі створенням установ нового

типу, що реалізують потреби суспільства в новому типі кваліфікованих кадрів для дитячого громадського руху;

принцип комплексності та гнучкості освітнього процесу, що базується на великій варіативності і модульності навчання, що дозволяє з урахуванням освітнього рівня сегментувати кадровий склад на необхідний рівень і форми освіти відповідно до практичної діяльності;

принцип наукової, методичної та технологічної забезпеченості всіх типів установ, що входять в систему підготовки, перепідготовки організаторів дитячих громадських об'єднань. Як показав історичний досвід, виділення цього принципу є важливим для організації і функціонування системи і вимагає, разом з тим, створення в її структурі спеціальних установ, відповідальних за реалізацію цього принципу на безперервній основі;

принцип гуманістичної спрямованості, що означає пріоритет суб'єктного підходу до кадрів, які виховують молоде покоління відповідно до ідеалів добра, істини, справедливості; сприймають кожну дитину як особистість громадянського суспільства [32, с. 18].

Проектована модель суспільно-державної підготовки педагога-організатора дитячого громадського об'єднання є динамічно розвивається складну систему, цілеспрямовано рухається від суммативная стану, коли установи, що займаються підготовкою організаторів дитячого руху, являють собою пов'язані і недостатньо взаємодіють ланки, до органічно цілісного стану, що характеризується інтеграційними зв'язками основних структурних і функціональних компонентів [25,с. 38].

3.3. Методи покращення роботи організатора дозвілля з дітьми в закладах культури

Важливою умовою розвитку системи підготовки організаторів дитячих громадських об'єднань - є цілісна науково-методична база, що передбачає розробку програм для всіх рівнів і типів закладів, де можлива підготовка кадрів; методик і технологій організації навчання; видання та регулярне оновлення навчальних і методичних посібників для навчання різних категорій фахівців.

Програми підготовки організаторів дитячих громадських об'єднань повинні будуватися з урахуванням регіональних особливостей, але в той же час, спиратися на вимоги до мінімуму змісту та рівня підготовленості учнів [10, с. 22].

Ці обставини повинні призводити до виникнення різноманітних форм і механізмів, що забезпечують зв'язок названої системи до потреб соціуму.

Сучасний організатор дитячого руху як новий тип соціального педагога в своїй діяльності орієнтується на загальну «ідеологію» виховної діяльності, якої, на думку К.Д. Радіної, в наш час є ідеологією гуманізму . Дискусії останніх років з питань гуманізації системи освіти, гуманістичної спрямованості особистості педагога (В. Андреев, В.П. Бездухов, Б.М. Бім-Бад, Ю.Н. Кулюкін, І.А. Колесникова, О.Г. Прикота, Е.Н. Шиянов, І. С. Якиманська та ін.) відображають широкий спектр думок на рішення даної проблеми.

Однак у всіх висловлюваннях можна виділити об'єднує їх початок: «утворювати» людину - значить допомогти їй знайти індивідуальність, стати суб'єктом культури, людського прогресу, власного життя [17, с. 13].

Кожен організатор дозвілля має знати та володіти :

Психолого-педагогічний блок:

- Вікова педагогіка і психологія, фізіологія,
- Сучасні форми і методи виховання учнів,
- Методи переконання, аргументації своєї позиції, встановлення контактів з учнями різного віку, їх батьками (особами, які їх замінюють), колегами по роботі,
- Технології діагностики причин конфліктних ситуацій, їх профілактики та дозволу.

Предметно-методичний блок:

Місце додаткової освіти дітей в системі безперервної освіти.

Розвиток системи додаткової освіти дітей в освітніх установах різних типів.

- Сучасні виховні технології,
- Система педагогічного управління дитячим колективом,
- Основи діяльності дитячих колективів, організацій, асоціацій. Види дитячих об'єднань (навчальна група, гурток, клуб, секція, студія і інші).
- Програма розвитку і програма діяльності дитячого колективу,
- Методика пошуку і підтримки талантів. Організація вільного часу учнів,
- Сучасні форми і методи дозвільної діяльності,
- Колективно-творча діяльність: поняття, цілі, завдання, методологічна основа, основні принципи системи І.П. Іванова, методичні основи їх реалізації.

Інформаційно-комунікативний блок:

- Інформаційні ресурси, методи та прийоми пошуку, аналізу, структурування інформації з різних ресурсних джерел,
- Електронні освітні ресурси, орієнтовані на предметно-професійну діяльність педагога-організатора, цифрові освітні ресурси,

- Прийоми організації особистого інформаційного простору, інтерфейс операційної системи, прийоми виконання файлових операцій, організації інформаційно-освітнього середовища як файлової системи, основні прийоми введення-виведення інформації, включаючи установку і видалення додатків і електронних освітніх ресурсів,

- Прийоми підготовки дидактичних матеріалів і робочих документів відповідно до спрямованості діяльності педагога-організатора засобами офісних технологій (матеріалів, презентацій та ін.) [9, с. 41-45].

Технологія культурно-дозвілєвої діяльності, як системи програмного забезпечення, будується на методиках виховного та освітнього процесу.

Методика - це алгоритм реалізації будь-якої діяльності, що включає в себе не тільки послідовність дій, але і систему правил. Щоб отримати результати в будь-якій діяльності, необхідно спочатку сконструювати, а потім реалізувати [13, с. 147].

Технологія культурно-дозвілєвої діяльності повинна враховувати:

- загальні алгоритми організації культурно-дозвілєвої діяльності, які будуються на загальнолюдських принципах і цінностях, об'єднують спільні форми організації дозвілля незалежно від національних і культурних установок людей;

- специфічні алгоритми культурно-дозвілєвої діяльності, які відображають особливості національної культури, її унікальність і неповторність [13, с. 149].

На підставі виділених загальних і специфічних алгоритмів культурно-дозвілєвої діяльності ми можемо виділити таку типологію технологій культурно-дозвілєвої діяльності.

Загальні технології, що містять в собі загальні алгоритми культурно-дозвілєвої діяльності, в яких види організації дозвілля і

загальні форми аналізуються для всіх народів, незалежно від того, в якій частині планети вони проживають.

Функціональні технології, які несуть в собі ті напрямки культурно-дозвілєвої діяльності, які визначають особливості національних культур.

Приватні технології, що виявляють культуротворчий потенціал власне інноваційні форми і пов'язані здебільшого з авторськими програмами культурно-дозвілєвої діяльності [13, с. 89].

За виділеним типологічним характеристикам технології культурно-дозвілєвої діяльності структуруються і методики:

Загальна методика - це програма взаємодії людей у відповідних умовах. Вона включає: етапи її здійснення, цілі та завдання діяльності, приблизний комплекс засобів, основні напрямки і загальний обсяг змісту.

Функціональна схема - це система вимог, правил, що пред'являються для ефективного вирішення певних організаційно-практичних завдань до організації виховного або творчого процесу.

Конкретна методика - це послідовність дій і способів взаємодії людей в конкретних формах організації виховного або творчого процесу, формах роботи [13, с. 94].

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

1. Дозвілля та вільний час - це сфера вільної поведінки людини, можливість вибору дозвілля та водночас фокус самого процесу дозвілля, який охоплює мистецтво, гру, спілкування, розваги, мистецтво тощо. Сфера дозвілля дає дитині можливість займатися тим, що любить, зустрічатися з цікавими людьми, відвідувати важливі для нього місця та бути учасником важливих подій.

У процесі дозвілля у дитини набагато простіше формувати шанобливе ставлення до себе, навіть особисті недоліки можна подолати через дозвілля.

2. Дозвілля може бути потужним стимулом для особистого розвитку. Це його прогресуюча здатність. Але дозвілля й може перетворитися на скалічення особистості, деформуючи свідомість і поведінку, призвести до обмеження духовного світу і навіть до таких проявів асоціації, як пияцтво, наркоманія, проституція, злочинність.

Таким чином, питання цілісної системи виховання в різних сферах діяльності - в сім'ї, школі, в установах дозвілля набуває особливої актуальності.

У сфері дозвілля діти, підлітки, хлопці та дівчата більш відкриті до впливу та впливу на них різноманітних соціальних інститутів, що дозволяє максимально впливати на їх моральний характер та світогляд. У процесі активного вільного часу відбувається зміцнення почуття товариства, стимулювання трудової діяльності, вироблення життєвої позиції, вивчення норм поведінки в суспільстві.

3. За результатами дослідження можемо констатувати, що: дозвілля та вільний час підлітків не є універсальним; недостатньо можливостей для реалізації здібностей та навичок; проблема полягає в

тому, що люди, які працюють з дітьми та організують дозвілля вже в передпенсійному віці, яким більше не вистачає сил ходити на похід з дітьми, проводити секції та заняття; в село не їздять молоді спеціалісти, які активно працювали б з дітьми та організовували різноманітні дозвілля; у сільській місцевості немає кваліфікованих спеціалістів, які б організували дозвілля та вільний час; поширені форми дозвілля: заняття фізичною культурою та спортом, гра за комп'ютером, чат із сім'єю та друзями, перегляд телевізора; підлітків не цікавлять такі форми дозвілля, як: читання літератури, прослуховування музики, ігри на свіжому повітрі.

4. Дослідивши методологічне підґрунтя теми, можемо констатувати, що: для дозвільної діяльності характерна свобода вибору, думки, особистості, яка проявляється у виборі форм, місця, часу проведення самого дозвілля. Тому що саме під час дозвілля підлітки позиціонують себе як окрему індивідуальну особистість.

Соціологічні дослідження показали, що коли діти не знають як правильно та позитивно для себе організувати вільний час, тоді вони обирають варіант пасивних дозвільних форм. Найбільше діти та підлітки обирають перегляд телепередач, проведення часу за смартфонами, відеоіграми, зустрічами з друзями.

Дозвілля здатне виконувати такі основні функції:

- відпочинок,
- розвага,
- спілкування,
- саморозвиток.

Ось чому так важливо навчити дітей робити своє дозвілля змістовним, «працюючим» на вдосконалення особистості.

5. Аналіз джерел дозволив вивести наступні основні характеристики дозвілля молоді:

- дозвілля має яскраво виражені фізіологічні, психологічні та соціальні аспекти;
- дозвілля заснований на добровільності при виборі роду занять і ступеня активності;
- дозвілля передбачає не регламентовану, а вільну творчу діяльність;
- дозвілля формує і розвиває особистість;
- дозвілля сприяє самовираженню, самоствердження і саморозвитку особистості через вільно вибраних дій;
- дозвілля стимулює творчу ініціативу;
- дозвілля є сфера задоволення потреб особистості;
- дозвілля сприяє формуванню ціннісних орієнтацій;

В той же час, до закладів культури та організаторів культурної діяльності поставлені наступні вимоги:

- розвиток пізнавальної мотивації і творчих здібностей молоді
- здійснення виховно-профілактичної роботи з попередження правопорушень
- формування загальної культури і здорового способу життя
- організація соціально-значущого дозвілля молоді
- створення умов для самореалізації

Від організаторів дозвілля та закладів культури, в наш час, залежить дуже багато. Тому що підлітки в сучасному світі, схожі на пластилін, з якого маємо створити досконалу особистість. Саме в закладах культури молодь розвиває той творчий потенціал, який згодом допомагає у виборі майбутньої професії. Також, молодь має змогу розвивати в собі лідерські, людські, дружні, колективні якості, які допомагають у майбутньому житті.

А організатор дозвілля – це та людина, яка наштовхує та допомагає відкрити в підростаючому поколінні справжні людські якості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксютин Н.Ф. Культурно-досуговая деятельность. / Н.Ф. Аксютин – Казань, 1995. – 384 с.
2. Атватер Иствуд, Даффи Карен Г. Психология для жизни: Упорядочение образа мыслей, развитие и поведение человека наших дней: Учеб. пособие для студ. высших и сред. учеб. заведений непсихол. спец. / Н.Л. Гиндилис (пер.с англ.). - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 511с.
3. Белая Л.Л. Клуб в жизни ребенка./ Л.Л. Белая – М., 1984. – 382 с.
4. Выготский Л. С. Психология искусства / Общ. ред. В.В. Иванова, коммент. Л. С. Выготского и В. В. Иванова, вступит. ст. А. Н. Леонтьева. 3-е изд. – М.: Искусство, 1986. – 573 с.
5. Гриценко О. А. Клуб / О. А. Гриценко // Нариси української популярної культури / За ред. О. Гриценка. – К. : УЦКД, 1998. – С.245–259.
6. Гриценко О. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики в сучасному світі / Олександр Гриценко. – К. : УЦКД, 2000. – 228 с.
7. Державне управління: теорія і практика / За ред. проф. В. Б. Авер'янова. - К., 1998.
8. Дукачева Л. В. Планирование клубных мероприятий : выявление досуговых предпочтений на основе социологических опросов / Л. В. Дукачева // Справочник руководителя учреждений культуры. – 2003. – №7. – С.79–86.
9. Дэниела Гоулмана «Эмоциональный интеллект» <https://mybook.ru/author/daniel-goulman/emocionalnyj-intellekt-pochemu-on-mozhet-znachit-b/read/>
10. Добринская Е.И., Соколов Э.В. Свободное время и развитие личности. – М., 1983.

11. Донченко Н.П. Мистецтво гри:/Теорія і практика ігрової діяльності в умовах дозвілля : Навч. посібник./ Н.П. Донченко - К.: ДАКККіМ, 1999. - 176с.
12. Загадарчук Г. Соціально-педагогічні проблеми удосконалення культурно-дозвіллевої діяльності в закладах культури України / Г. Загадарчук // Укр. культура. – 1998. – № 6. – С. 16 – 38.
13. Закон України «Про культуру» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>
14. Закон України №660 „Про Концепцію державної політики в галузі культури на 2005-2007 роки” // Офіційний вісник України. – 2005. - №13. – с. 50-75.
15. Інноваційні заклади культури клубного типу в Україні. Досвід. Проблеми. Перспективи / [підготувала А. Ф. Мироненко]. – К. : УЦКД, 1998. – 26 с.
16. Культура у Вашому житті / наук. звіт соціолог. дослідження О М. Семашко, Є. І.Суїменко, Н. М. Цимбалюк. – К., 1993. – 183 с.
17. Культурна політика в Україні. Аналітичний огляд / За ред. О. Гриценка. – К. : УЦКД, 2007. – 160 с.
18. Мельник А. Ф. Державне регулювання економіки. – К., 1994.
19. Михасюк І. Р., Мельник А. Ф., Крупка А. Державне регулювання економіки. - Львів, 1999.
20. Михасюк І. Р., Залога С. М., Сажинець С. И. Основи та важелі державного регулювання економіки. - Львів, 1998.
21. Останіна Н. С. Клубна робота з учнівською молоддю: [метод. рекомендац.] / Н. С. Останіна. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 48 с.
22. Петрова І. В. Культурно-дозвільна діяльність в клубних закладах (за матеріалами розвинених зарубіжних країн) / І. В. Петрова. – К., 1998. – 71 с.

23. Постанова Кабінету Міністрів "Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури і мистецтв" №732/306/152 від 21.12.99 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1037.689.0>.

24. Петрова І. Культурно-дозвіллеві центри: виникнення та розвиток / І. Петрова // Рідна школа. – 2000. – №7. – С. 24 – 39 // <http://lawdiss.org.ua/ard/00pivzes.shtml>

25. Петрова І. Соціальні функції клубів та їх трансформація на сучасному етапі / І. Петрова // Рід. шк. – 2003. – №7. – С. 15 – 27

26. Проект державної програми "Культура. Просвітництво. Дозвілля" / Наук. керівник Подкопаєв В. П., наук. керівники підпрограм Кучинський С. С., Подкуйко Н.Д., Сасихов О. В., Цимбалюк Н. М. – К., 1993. – 285 с.

27. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник. — К.: Знання, 1998. — 416с.

28. Поточна статистика книговидавництва України за 2005 рік // Вісник Книжкової палати ім. І. Федорова. – 2005. - №7. – с. 3-5.

29. Постанова Кабінету Міністрів України № 1716 „Про затвердження Державної програми розвитку культури на період до 2007 року” // Офіційний вісник України. – 2003. - №32. – с. 127-145.

30. Розміщення продуктивних сил України: Підручник / За ред. Є. П. Качана. — К.: Вища школа, 2001. — 375 с.

31. Самойленко Н. О. Інноваційні заклади культури клубного типу як педагогічна система: автореф. дис. канд. пед. наук / Н. О. Самойленко. – К. : КДІК, 1997. – 17 с.

32. Соціально-економічна географія України / За ред. О.І. Шаблія. – Л.: Світ, 2000 – с. 417 – 477.

33. Соціальна політика: Посібник / В. Скуратівський, О. Палій, Е. Ліанова. – К.: Вид-во УАДУ, 1997.- 570 с.

34. Скуратівський В., Палій О., Лібанова Е. Соціальна політика. — К.: Вид-во УАДУ, 1997. — 360 с.
35. Стрельцов Ю.А. Культурологія досуга / Ю.А.Стрельцов // <https://www.twirpx.com/file/522984/>
36. Третьак Т.М. Робота у гуртках – джерело дитячої творчості/ Т.М. Третьак // Обдарована дитина. – 1999. – №5. – С. 27 – 35.
37. Эльконин Д.Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте / Д.Б. Эльконин // Вопросы психологии. - 1971. - № 4. - 6с - http://pedlib.ru/Books/1/0336/1_0336-1.shtml